

Załącznik nr 1:

Dr Mirosław Harciarek
Instytut Socjologii i Psychologii Zarządzania
Wydział Zarządzania
Politechnika Częstochowska

AUTOREFERAT

1. IMIĘ I NAZWISKO: Mirosław Harciarek

2. POSIADANE DYPLOMY I STOPNIE NAUKOWE:

1975 – Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, magister psychologii.

1986 – Uniwersytet Śląski, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Doktor Nauk Humanistycznych, specjalność: psychologia. Tytuł rozprawy doktorskiej: *„Psychologiczne korelaty zjawiska powidoku oraz próba ich interpretacji”*

Promotor: prof. zw. dr hab. Zofia Ratajczak

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Czesław Nosal, prof. dr hab. Kazimierz Czarnecki.

3. INFORMACJE O DOTYCHCZASOWYM ZATRUDNIENIU W JEDNOSTKACH NAUKOWYCH:

1975 – 1984 Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego

1985 – 2001 Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach

1996 Politechnika Częstochowska, Instytut Socjologii i Psychologii Zarządzania i nadal

4. WSKAZANIE OSIĄGNIĘCIA WYNIKAJĄCEGO Z ART. 16 UST. 2 PKT.1 USTAWA Z DNIA 14 MARCA 2003 R. O STOPNIACH NAUKOWYCH ORAZ STOPNIACH I TYTULE W ZAKRESIE SZTUKI (DZ. U. NR 65, POZ. 595 ZE ZM.):

A) TYTUŁ OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO, ROK WYDANIA, NAZWA WYDAWNICTWA:

Dwuaspektowość poznania, czyli relacja wrażeń do spostrzeżeń jako jednostka poznawcza, rok wydania 2012, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej

ISBN 978-83-7193-537-4

ISSN 0860-5017

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Krzysztof Wieczorek

prof. dr hab. Tadeusz Kobierzycki

Redaktor naukowy: prof. dr hab. Zbigniew Król

B) OMÓWIENIE CELU NAUKOWEGO WW. PRACY I OSIĄGNIĘTYCH WYNIKÓW WRAZ Z OMÓWIENIEM ICH EWENTUALNEGO WYKORZYSTANIA:

Wprowadzenie do problemu przedstawionego w pracy będącej przedmiotem habilitacji

Zagadnieniami wrażeń (ze szczególnym uwzględnieniem powidoków) zająłem się zaraz po obronie pracy magisterskiej wyznaczając w ten sposób kierunek całej swojej dalszej pracy naukowej. Uznałem wtedy, że w psychologii należy dokładniej analizować zjawiska rzeczywiste, tzn. istniejące realnie, które są doświadczane niejako poza warstwą werbalną lub z minimalnym jej udziałem, a tym samym nie są wyznaczone przez kategorie językowe, jak np. osobowość,

poznanie, czy emocje. W tym okresie opatentowałem aparat do badania powidoków, który posłużył jako narzędzie do przeprowadzenia badań będących przedmiotem pracy doktorskiej. Umożliwiał on pomiar czasu trwania i intensywności efektów następczych w standaryzowany sposób. Zależało mi na badaniu fundamentów poznania, a nie na procesach i zjawiskach, które są konsekwencją tegoż poznania. Za taki obszar badawczy uznałem wrażenia oraz ich rodzaje, czyli zjawiska okółopoznawcze. Ponieważ jednak jedynymi dostępnymi wrażeniami wydawały się wtedy powidoki, dlatego też głównie one - aż do dnia dzisiejszego - stały się głównym przedmiotem moich zainteresowań.

W przeważającej liczbie moich prac, bez względu na główny temat i przedmiot jaki był w nich analizowany (stres, poznanie, holografia mózgu, psychoanaliza, mroczki migrenowe, sztuka, zarządzanie, dwuaspektowość poznania, poziom jawny i niejawny poznania, spostrzeżenia), zawsze odnosiłem się do powidoków i wrażeń. W ten sposób zagadnienie to w moich pracach uzyskało bardzo szerokie ujęcie i różne konteksty. Analizowałem je z różnych perspektyw. W efekcie, mimo że wiele moich publikacji nominalnie dotyczyło odmiennych zagadnień, to faktycznie większość z nich odnosiło się do wrażeń i dwuaspektowości poznania, co oznacza, że prace te można uznać za spójne pod względem podjętej problematyki.

Aby potwierdzić jedność i koherentność mojego przedmiotu zainteresowań, którym są wrażenia i spostrzeżenia oraz dwuaspektowość poznania pragnę zwrócić uwagę na fakt, że w trzech - ważnych z punktu widzenia mojego dorobku naukowego - pracach książkowych (Holografia mózgu –s. 17-18, Podstawy psychologii realistycznej...s.160-161, Dwuaspektowość...s.83-84) odwołuję się do tego samego metaforycznego modelu poznania przedstawionego przez Platona w *Timajosie*¹ lub do równoważnej mu – moim zdaniem - metafory jaskini zaprezentowanej w *Państwie*. Z perspektywy tych metafor można powiedzieć, że moje prace dotyczące wrażeń i spostrzeżeń oraz dwuaspektowości poznania są próbą interpretacji tych opisów dokonaną na gruncie współczesnej filozofii, psychologii i neuropsychologii.

Za wprowadzenie do problemu przedstawionego w pracy będącej przedmiotem rozprawy habilitacyjnej można uznać poprzedzające ją dwie opublikowane wcześniej moje książki, w których omówiłem dwuaspektowość poznania. Ich treść stanowi niejako wprowadzenie i tło do rozważań na temat wrażeń i spostrzeżeń.

---

¹ M. Harciarek, *Holografia mózgu*, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 2002, s. 17-18, M. Harciarek, *Podstawy psychologii realistycznej według Karola Wojtyły*, Wydawnictwo Kos, Katowice 2008, s.160-161.

W pracy *Holografia mózgu* wrażenia rozumiane jako powidoki stanowią integralną składową percepcji zinterpretowanej jako proces holograficzny. Zjawisko powidoku jest w niej wskaźnikiem i zarazem argumentem na rzecz percepcyjnych procesów holograficznych zachodzących w mózgu.

W książce pt.: *Podstawy psychologii realistycznej według Karola Wojtyły* proponuję przyjąć za autorem *Osoby i czynu* dwuaspektowe rozumienie człowieka jako fundament badania psychiki. Dwuaspektowość to dwie kategorie, a dokładniej dwa aspekty życia wewnętrznego tworzące jedną całość, zdefiniowane jako: „ja działam” i „coś się dzieje we mnie”. Z grubsza można uznać, że w psychologii funkcjonują one jako czynności refleksyjne (decyzje, świadome myślenie) i automatyczne (powidoki, wrażenia, zjawiska okołopoznawcze), które jak dotąd nie znalazły zadawalającej interpretacji oraz miejsca, jakie ten podział powinien zajmować. W filozofii to zagadnienie odpowiada problematyce podmiot-przedmiot, a u Arystotelesa występuje jako umysł czynny i umysł bierny, który to podział jak dotąd również nie znalazł zadawalającej interpretacji, mimo iż wiemy o nim już od z górą dwóch tysięcy lat. Gdyby ująć przedstawioną w tej pracy dwuaspektowość w kategoriach poznawczych, to przejawiałaby się ona jako dwuaspektowość w formie szeroko rozumianych wrażeń i spostrzeżeń.

Przedstawienie problemu i celu pracy będącej głównym osiągnięciem naukowym

W pracy zatytułowanej *Dwuaspektowość poznania czyli relacja wrażeń do spostrzeżeń jako jednostka poznawcza* dokonano analizy procesu poznania, z perspektywy tych dwóch kategorii epistemologicznych.

Wrażenia zostały zdefiniowane jako zjawiska percepcyjne, które **nie wchodzą w skład spostrzeżeń** tzn. jako zjawiska, które są obserwowane w polu percepcyjnym niejako towarzysząc spostrzeżeniom, lub „nakładając” się na nie. Do tej grupy fenomenów zaliczono takie doznania jak: efekty następcze, powidoki, mroczone zjawiska okołopoznawcze, czyli wrażenia percepcyjne nie będącymi spostrzeżeniami. Należą do nich także rodzaje kontrastów następczych i współczesnych lub wręcz iluzje jak np. pasy Macha, które to zjawisko w zasadzie należy rozpatrywać jako powidok współczesny. Ważnym problemem jest tu status tych zjawisk w percepcji i odpowiedź na pytanie, czy doznawane wrażenia jako fenomeny są aberracją, która

zakłóca proces poznawczy, czy też są one przejawem głębszych procesów leżących u podstaw procesu poznania.

Wstępna analiza wrażeń i spostrzeżeń wskazuje, iż spostrzeżenia nie są zjawiskiem złożonym z wrażeń, a tym samym wrażenia nie przechodzą harmonijnie w spostrzeżenia, czyli nie tworzą obrazu poznawczego (nie składają się na ten obraz), jak to postulują sensualiści. Jednym z argumentów przemawiających za takim podejściem, czyli za jakościową i funkcjonalną różnicą między omawianymi zjawiskami jest fakt, iż te same bodźce (zwykle identyfikowane z wrażeniami) mogą prowadzić do zupełnie różnych spostrzeżeń, na co zwrócili uwagę już gestaltyci omawiają tzw. figury dwuznaczne. Ponadto, również zachodzi proces odwrotny tzn. odmienne bodźce mogą powodować takie same spostrzeżenia. **Czym zatem są wrażenia, a czym spostrzeżenia? Jak te zjawiska mają się do siebie?** Właśnie ten problem został uznany tutaj za podstawowy.

Głównym celem omawianej pracy jest zrozumienie, czyli interpretacja relacji wrażeń do spostrzeżeń. Rozwiązania tego problemu podjęto się na podstawie analizy tych zjawisk, biorąc pod uwagę różne perspektywy badawcze.

We wstępnej części pracy, stanowiącej rozdział pierwszy przedstawiono teoretyczny punkt wyjścia do analizy wrażeń i spostrzeżeń. Przeprowadzono w niej rozróżnienie wrażeń rozumianych przez sensualistów jako konceptualizacja sygnałów rejestrowanych przez zmysły składających się na spostrzeżenie, od wrażeń jako realnie doznawanych zjawisk towarzyszących poznaniu, do których należy zaliczyć: powidoki, zjawiska enoptyczne, szeroko rozumiane zjawiska okołopoznawcze, czy mroczki. To drugie rozumienie wrażeń jest ważne. Z tej perspektywy wrażenia jak i spostrzeżenia można rozpatrywać w duchu Paula Ricoeura, uznając je za wytwory układu poznawczego.

W rozdziale drugim omówiono wrażenia i spostrzeżenia jako dwuaspektowość poznania opisaną w starożytnych mitach, a w trzecim przedstawiono wrażenia i spostrzeżenia w poglądach różnych filozofów, które zostały przeanalizowane w perspektywie historycznej, poczynając od starożytności. Wrażenia i spostrzeżenia w psychologii oraz w psychoterapii omówiono w rozdziale czwartym. Rozdział piąty to opis relacji wrażeń do spostrzeżeń i propozycja rozumienia tej relacji, jako relacji komplementarnej. W tej części pracy zaproponowano ujęcie tych zjawisk jako dwu składowych (dwu aspektów) procesu poznania, które razem tworzą jedną całość określoną mianem jednostki poznawczej. Widziana z tej perspektywy **relacja wrażeń do**

spostrzeżeń ma charakter ortogonalny, tzn. zjawiska te niejako reprezentują dwa różne poziomy rzeczywistości (niejako krzyżując e się ze sobą). Inaczej mówiąc, wrażenia odnoszą się do poziomu ontologicznego a spostrzeżenia do poziomu epistemologicznego. Używając metafory Alfreda Kobrzybskiego, który odróżniał *terytorium* od *mapy*, można powiedzieć, że wrażenia dotyczą obszaru *terytorium* a spostrzeżenia *mapy*.

Przeprowadzona szeroka prezentacja oraz analiza relacji wrażeń do spostrzeżeń pozwoliła na przyjęcie stanowiska, iż omawiane fenomeny są w stosunku do siebie względnie niezależne, a tym samym wrażenia nie są elementem składowym spostrzeżeń, tylko im towarzyszą (jawnie lub niejawnie). Oznacza to, że wrażenia, a tym samym i powidoki, nie mogą być ignorowane, czy pomijane lub uznawane za drugorzędne, czy za nieistotne w procesie poznania. Ponadto, co jest bardzo ważne, wrażenia nie mogą być odrywane od spostrzeżeń, czyli nie należy badać (czy analizować) wyłącznie spostrzeżeń bez uwzględnienia jednocześnie poziomu wrażeń (powidoków, iluzji, czuć i odczuć) i odwrotnie. Z przeprowadzonych rozważań wynika, że **wrażenia** należy rozumieć jako odrębną klasę zjawisk, które **są zakotwiczone w emocjach** i pojawiają się zwykle jako nieodpowiedniości niezasymilowane przez spostrzeżenia.

Ogólnym wnioskiem wynikającym z pracy jest stwierdzenie, że proces poznania może być badany prawidłowo tylko wtedy, kiedy uwzględnimy zarówno wrażenia jak i spostrzeżenia, stanowiące razem jedną całość. Drugim ważnym wnioskiem a zarazem propozycją jest przyjęcie istnienia dwuaspektowej jednostki poznawczej. Taki stanowisko-propozycja wynika zarówno z modeli naukowych (D. Gabora, , D. Bohma, J. Gibsona, H. Helmholtza) jaki i z intuicyjnych oraz przednaukowych przekonań dotyczących poznania.

Rezultaty przeprowadzonych analiz

Do rezultatów osiągniętych w omawianej pracy należy zaliczyć wykazanie wspomnianej już **nieliniowej relacji wrażeń do spostrzeżeń**, które to zjawiska składają się na jednostkę poznawczą. Ważnym wnioskiem jest również przyjęcie tezy, iż **wrażenia i spostrzeżenia kontrolują się wzajemnie i mają charakter dopełniający się**.

Dotychczas najczęściej przyjmowano pogląd, że spostrzeżenie daje nam całościowy obraz świata (np. obraz wzrokowy) a wrażenia są jego podstawą (elementami składowymi). Uznawano,

że spostrzeżenia pozwalają poznawać świat, czyli że świat jest dany w spostrzeżeniach. Tym czasem, wnioski z analizy materiałów przedstawionych w pracy prowadzą do poglądów zgoła odmiennych i kierują nas w stronę tzw. **poznania ucieleśnionego**, uznającego nie tylko rolę zmysłów w poznaniu, ale także znaczenie motoryki, czy odczuć o charakterze emocjonalnym.

Główną tezę jaka wynika z pracy jest nie tylko konkluzja, że poznanie ma charakter szerszy niż tylko percepcja w rozumieniu sensualistycznym (pogląd najczęściej przyjmowany przez współczesną psychologię). Jak wspomniano, aby badać poznanie należy zwrócić się w kierunku dwuaspektowego doświadczenia i przyjąć postulat nakazujący zdefiniowanie jednostki poznawczej jako złożonej z symultanicznie występujących wrażeń i spostrzeżeń. Aktualnie, w analizie procesów percepcji nie bierze się pod uwagę takiego warunku. Można powiedzieć, że w pracy przedstawiono rozumienie procesu poznania, które uwzględnia łącznie zarówno wrażenia jak i spostrzeżenia składające się razem na całość poznającą (jednostkę poznawczą).

Badanie **osobno wrażeń i osobno spostrzeżeń**, w świetle materiału przedstawionego w pracy, **należy uznać za błąd poznawczy** jaki ma miejsce w analizach procesów percepcyjnych, a nawet za błąd metodologiczny. Właśnie ten postulat uznaję za **pierwsze (1) osiągnięcie naukowe** przedstawione w omawianej pracy. Za **drugie (2) osiągnięcie naukowe** uznaję propozycję, iż **relacja między wrażeniami i spostrzeżeniami ma charakter ortogonalny**, a za **trzecie (3)**, że ta właśnie **relacja wyznacza istnienie jednostki poznawczej**, natomiast przedstawiony materiał zamieszczony w pracy jest zbiorem argumentów przemawiających na rzecz istnienia takiej jednostki. Inaczej mówiąc, rezultatem przeprowadzonych analiz w pracy jest postulat, aby relacja wrażeń do spostrzeżeń była rozpatrywana jako jednostka poznawcza. Jako **czwarte (4) osiągnięcie** można **uznać zebranie i przedstawienie materiału tworzącego monografię** szeroko omawiającą problematykę **relacji wrażeń do spostrzeżeń** w obszarze **mitów, filozofii, psychoterapii i psychologii**, która wypełnia lukę dotyczącą tego tematu nie tylko w polskiej, ale także zagranicznej literaturze naukowej.

Konsekwencje i zastosowania/wykorzystanie osiągniętych rezultatów

W Appendixie I będącym w zasadzie ostatnią częścią omawianej pracy wymieniono kilkanaście postulatów i propozycji dalszego badania oraz zastosowania istnienia jednostki poznawczej składającej się z wrażeń i spostrzeżeń. Należą do nich między innymi:

- badanie półkul mózgowych i ich współpracy w świetle wrażeń i spostrzeżeń,
- badanie procesów poznania jako jednostki poznawczej obejmującej zarówno aspekt poznawczy jak i emocjonalny,
- analiza procesów poznawczych w świetle kategorii czasu i przestrzeni, gdzie czas odnosiłby się do wrażeń a wymiar przestrzenny do spostrzeżeń,
- badanie intuicji, inteligencji oraz wglądu z perspektywy relacji wrażeń do spostrzeżeń.

Ponadto, należy zauważyć, że propozycje zawarte w omawianej pracy pozwalają na zintegrowane spojrzenie na procesy psychiczne, które w ramach jednostki poznawczej stanowią jedność procesów poznawczo-emocjonalnych. Integracja ta może być omówiona z różnych perspektyw badawczych i teoretycznych. Jest to zupełnie inne ujęcie procesów psychicznych niż przedstawiają to współczesne podręczniki psychologii, w których osobno opisuje się procesy spostrzeżeniowe i osobno - jakby nie związane z nimi - procesy emocjonalno-czuciowe.

Przedstawiona propozycja badania procesów poznawczych z łącznym uwzględnieniem zarówno procesów przestrzennych (sposrteżeń) jak i czasowych (wrażeń) pozwala na asymilację przez psychologię teorii komunikacji Denisa Gabora, która opisuje językiem matematyki przesyłanie sygnałów w telekomunikacji. W koncepcji tego autora czas i przestrzeń można zinterpretować jako przejaw wrażeń i spostrzeżeń. Pracą, która zapoczątkowuje ten kierunek analiz i badań może być moje aktualne opracowanie na ten temat przedstawione w roczniku naukowym dotyczące jednostki poznawczej („Humanistyka i przyrodoznawstwo”, 2016).

Za ważną konsekwencję wynikającą z analiz przeprowadzonych w omawianej pracy można uznać konieczność włączenia do rozumienia procesów poznania, a tym samym do jednostki poznawczej, takich zjawisk jak: **pobudzenie wyprzedzające** (Karl Pribram), **gotowość percepcyjną** (Jerom Bruner), czy **nastawienie** (Josif Bżaława) rozumiane jako wrażenia następcze a zarazem poprzedzające poznanie (Warto zauważyć, że procesy te przywodzą na myśl *retencję* i *protencję* opisane przez Edmunda Husserla). W perspektywie jednostki poznawczej

pobudzenie wyprzedzające jest niejako dopełnieniem, czy też drugim aspektem percepcji, czyli *wrażeniem*, podczas gdy pierwszym jej aspektem jest *spostrzeżenie*.

Wnioski wynikające z omawianej pracy skłaniają także do zwrócenia uwagi na **wrażenia i powidoki jako na przejaw poznania ucieleśnionego**. Taka perspektywa pozwala na badanie poznania za pomocą efektów następczych.

Dwuaspektowe ujęcie poznania **zachęca również do ponownego zajęcia się holograficzną koncepcją pracy mózgu** oraz do szerszej interpretacji tzw. **pasów Macha** jako zjawiska powidokowego, a nie jedynie jako przejawu hamowania obocznego.

Ponadto, analizowana praca może być jednym z argumentów przemawiających za uwzględnieniem w psychologii koncepcji dwuaspektowości człowieka wg Wojtyły.

Kończąc przedstawienie możliwych zastosowań teoretycznych i badawczych omawianej pracy, pragnę zaznaczyć, że jedną z głównych konsekwencji uzyskanych rezultatów przedstawionej monografii jest zamiar **opracowania i opublikowania** w najbliższej przyszłości obszernej **monografii na temat powidoków** oraz konstrukcja **nowej wersji aparatu do badania powidoków** (z wykorzystaniem EEG i technologii cyfrowych).

5. OMÓWIENIE POZOSTAŁYCH OSIĄGNIĘĆ NAUKOWO-BADAWCZYCH

Omawiając problematykę badawczą będącą przedmiotem moich zainteresowań, można powiedzieć, iż dotyczy ona trzech obszarów. Pierwszym są **wrażenia i spostrzeżenia**, drugim **dwuaspektowość poznania**, a trzecim **zarządzanie zasobami ludzkim** ze szczególnym uwzględnieniem stresu menedżerów. Należy jednak zaznaczyć, że wymienione trzy różne dziedziny stanowią spójną całość i dotyczą procesów poznawczych. Zarządzanie i stres są jedynie obszarami aplikacji tematyki dotyczącej poznania i antropologii, czyli wrażeń i spostrzeżeń oraz dwuaspektowości człowieka. Prace obejmujące wymienione obszary są przedstawione poniżej w trzech blokach bibliograficznych zawierających artykuły i monografie. (Publikacje przedstawiono chronologicznie a monografie zaznaczono podkreśleniem.)

5.1. Prace dotyczące ściśle zagadnień związanych z wrażeniami i powidokami

Spośród wymienionych poniżej opracowań na uwagę zasługuje monografia poświęcona *Holografii mózgu* (2002), która doczekała się w 2006 roku debaty naukowej w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN w Warszawie pod kierunkiem prof. dr hab. Haliny Motyckiej. Zaprezentowane poglądy i dyskusje zostały opublikowane w formie artykułów w „Zagadnieniach naukoznawstwa”, 2007, t. XLIII, zeszyt 1 (171). Wprowadzenie do tej debaty oraz jej podsumowanie znajduje się poniżej wśród wymienionych moich publikacji.

Wszystkie zamieszczone w tym podpunkcie prace odnoszą się do wrażeń i zjawisk następczych (powidoków, perseweracji), a ich zróżnicowanie tematyczne wynika jedynie z obszaru w którym są one prezentowane i zastosowane.

Za główne **osiągnięcie naukowe** w wymienionych pracach – w podpunkcie 5.1. – uznaję **rozumienie powidoku** za zjawisko, z jednej strony **przemawiające za holograficznym funkcjonowaniem mózgu**, a z drugiej strony za zjawisko **stanowiące integralną składową procesów poznawczych**.

M. Harciarek, *Diagnoza poziomego stresu na podstawie wzrokowych efektów następczych*, [w:] Stres w biznesie, red. J. Sztumski, red. M. Harciarek, Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2001, s.69-73.

M. Harciarek, *Holografia mózgu*, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 2002.

M. Harciarek, *Agresja jako mechanizm obronny*. [w:] *Przemoc i agresja jako zjawisko społeczne*, red. M. Binczycka-Anholcer, PTHP, Warszawa 2003, s.111-118.

M. Harciarek, *Poznanie świata jako rozwijanie i zwijanie się ukrytego porządku psychiki obserwowanego w percepcyjnych efektach następczych*, [w:] *Człowiek i człowieczeństwo. Strategia bycia człowiekiem. Fenomenologia człowieczeństwa*, red. H. Romanowska-Łakomy, red. H. Kędzierska, Wydawniczy Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, Olsztyn 2003, tom 1.

M. Harciarek, *Psychoterapia poprzez efekty następcze i imaginację*, „ALBOalbo”, 2003, nr 4, s.91-104.

M. Harciarek, *Holografia mózgu i psychoterapia*, „Prace Komisji Naukowych”, Katowice: Polska Akademia Nauk Oddział w Katowicach, Katowice 2004, zeszyt 28.

M. Harciarek, *Stres a biorytmy –rola barw i fotostymulacji w homeostazie*, [w:] red. J. Szopa, red. M. Harciarek, *Stres i jego modelowanie*, Sekcja Wydawnictwa Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2004.

M. Harciarek, *Introwersja i ekstrawersja w świetle holografii mózgu*, „ALBOalbo”, 2004, nr 1, s.91-102.

M. Harciarek, *Percepcja na nowo odkryta w dobie mediów monitorowych*, „Studia Medioznawcze”, 2005, vol.2 (21).

M. Harciarek, *Autorskie wprowadzenie do dyskusji nad książką pt. „Holografia mózgu”, „Zagadnienia naukoznawstwa”, 2007, t. XLIII, zeszyt 1 (171), s. 107-110.*

M. Harciarek, *Podsumowanie dyskusji*, „Zagadnienia naukoznawstwa”, 2007, t. XLIII, zeszyt 1 (171), s. 137-151.

M. Harciarek, *Świadomość jako zjawisko holograficzne*, [w:] *O świadomości. Wybrane zagadnienia*, red. M. Wójtowicz-Dacka, red. L. Zając-Lamparska, Wydawnictwo Uniwersytetu Karola Wielkiego, Bydgoszcz 2007, s. 43-74.

M. Harciarek, *Dwoistość archetypu poznania*, [w:] *Benares a Jerozolima. Przemysleć chrześcijaństwo w kategoriach hinduizmu i buddyzmu*, red. K. Pawłowski, TYNIEC Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2007, s. 381-412.

M. Harciarek, *Obecność archetypu Jaźni w efektach następczych*, [w:] Wokół psychologii analitycznej C.G. Junga. Refleksje, inspiracje, zastosowania, red. K. Węglowska-Rzepa Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, s. 98-110.

M. Harciarek, *Podstawowe problemy percepcji i przeżywania muzyki*, [w:] Muzyka współczesna i jej tożsamości, red. T. Kobierzycki, Wydawnictwo Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Warszawa 2010, s.173-180.

M. Harciarek, *Wzrokowy układ poznawczy jako spektrometr (część I)*, „Humanistyka i Przyrodoznawstwo” 2014, nr 20, s.161-176.

M. Harciarek, *Wzrokowy układ poznawczy jako spektrometr (część II)*, „Humanistyka i Przyrodoznawstwo”, 2015, nr 21, s. 79 – 95.

M. Harciarek, *Project of monitoring of employees' psychophysical condition using aftereffect as mean of decreasing the number of accidents and wrong decisions*, 2015, p.306-309.

doi: 17626/DBEM.IcoM.P00.2015.p057

M. Harciarek, *Interpretacja zjawiska powidoku i aury migrenowej w kontekście współpracy półkul mózgowych*, „Postępy Psychiatrii i Neurologii”, 2016, vol. 25, s. 79 – 84.

M. Harciarek, *Powidok w filozofii, sztuce i psychologii*, [w:] Filozofia i sztuka, t. VIII, Instytut Filozofii UWM w Olsztynie, Olsztyn 2016.

M. Harciarek, *Dwuaspektowa jednostka poznawcza człowieka a zasada nieokreśloności Heisenberga-Gabora*, „Humanistyka i Przyrodoznawstwo”, 2016, nr 22, s. 91 – 100.

M. Harciarek, *Application of spiral aftereffect in examination of managers' leadership styles*, [in:] Trends of Management in the Contemporary Society (International Conference on Management), Mendel University in Brno 2016, s.131-133.

file:///C:/Users/user/Downloads/proceedings_ICOM_new.pdf

M. Harciarek, *Stress and fatigue's monitoring by means of afterimage as method of decreasing the number of accidents and wrong decisions*, [in:] M. Daroczi, E. Robak, S. Vinogradov (eds.) *Management, Organizations and Society*, Budapest 2017.

5.2. Dwuaspektowość człowieka w odniesieniu do: psychologii, procesów poznania i zarządzania

Wiodącą pracą w ramach tematyki dotyczącej dwuaspektowości człowieka jest monografia zatytułowana: „Podstawy psychologii realistycznej według Karola Wojtyły” (2008). Wszystkie poniżej zamieszczone publikacje odnoszą się do antropologii człowieka przedstawionej przez K. Wojtyłę w rozprawie „Osoba i czyn”, czyli do dwuaspektowego ujęcie natury ludzkiej złożonej z wymiaru czynnego i biernego. W artykułach na ten temat przekonuję, iż przyjęcie dwuaspektowego rozumienia człowieka jest nie tylko trafne, ale i obiecująco poznawczo. Rozwinięcie i uaktualnienie tej propozycji przedstawiam w artykule pt: „Antropologia Karola Wojtyły podstawą rozwoju psychologii jako nauki” (2015). Inne prace, wymienione poniżej, są próbą zastosowania dwuaspektowej koncepcji człowieka w obszarze: zarządzania, twórczości, czy w interpretacji tzw. „efektu lucyfera”.

Za swoje **osiągnięcie naukowe** zawarte w wymienionych pracach – w podpunkcie 5.2. – uznaję **próbę wprowadzenia do psychologii** jako nauki **dwuaspektowej koncepcji człowieka** zaproponowanej przez K. Wojtyłę.

M. Harciarek, *Podstawy psychologii realistycznej według Karola Wojtyły*, Wydawnictwo Kos, Katowice 2008.

M. Harciarek, *Antropologiczna reguła metodologiczna jako klucz do rozwiązywania problemów kapitału społecznego i kapitału ludzkiego*, [w:] *Oblicze kapitału społecznego. Studium teoretyczno-empiryczne*, red. F. Byłok, red. A. Kwiatek, Politechnika Częstochowska, Częstochowa 2008, s.11-19.

M. Harciarek, „*Trzecia kultura*” według Karola Wojtyły, „*Zagadnienia naukoznawstwa*”, 2009, t. XLV, zeszyt 3-4 (181-182) s.465-486.

M. Harciarek, *Dwuaspektowość człowieka jako podstawowy paradygmat w sensie epistemologicznym*, [w] *Rezonujący rozum nauki a rozumność intuicji*, red. G. Żurkowska, red. S. Blandzi, Wydawnictwo Rolewski Nowa Wieś k/Torunia, Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Wydawnictwo IFIS PAN, Warszawa 2009.

M. Harciarek, *Wojtyla's anthropology as a base of scientific psychology*, Congreso International Legado de Juan Pablo II El Magno, Bogota – Columbia. 19-20 II.2010.

M. Harciarek, *Metoda fenomenologiczna w badaniu kapitału ludzkiego i społecznego*, „*Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie*” 2011, nr 3, s.118-130.

M. Harciarek, *Antropologia Karola Wojtyły jako podstawa Psychologii*, [w:] *Prace Komisji Naukowych, Polska Akademia Nauk Oddział w Katowicach*, Katowice 2011, zeszyt nr 34-35, s.41-44.

M. Harciarek, *Poznanie jako proces twórczy*, „*Zagadnienia Naukoznawstwa*”, 2011, tom XLVII, s.631-635.

M. Harciarek, *Efekt Lucyfera jako nieświadomiona motywacja mimetyczna a poznanie samego siebie*, [w:] *Efekt Lucyfera w perspektywie naukowej*, red. A. Drabarek, red. Z. Król, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2013, s.52-58.

M. Harciarek, *Antropologia Karola Wojtyły podstawą rozwoju psychologii jako nauki*, [w:] Jan Paweł II Posługa myślenia, *Studia nad Myślą Jana Pawła II*, t. 2, red. B. Kastelik, red. A. Krupka, red. R. Woźniak, Kraków 2015, 17, s. 55–77.

M. Harciarek, *Wojtyła's anthropology as base of the humanities and psychology*, [in:] Legado de Juan Pablo II el Magno, ed. G. Melo-Guevara, ed. B. Piotrowski, Universidad Sergio Arboleda, Bogota 2015, s. 189-193.

M. Harciarek, *Relacje pracownicze w kontekście dwuaspektowości kierowania zespołami zatrudnionych osób*, [w:] *Udział pracowników w zarządzaniu nowoczesnymi organizacjami gospodarczymi*, red. A. Bazan-Bulanda, red. A. Kwiatek, red. E. Robak, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2015.

M. Harciarek, *Filozofia Józefa Tischnera i Karola Wojtyły jako relacja fenomenologii do tomistyczno-fenomenologicznego personalizmu*, [w:] *Tischner – człowiek w horyzoncie nadziei*, red. E. Stuzik, Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek, Katowice 2016.

5.3. Stres i zarządzanie

Ponadto, z racji zatrudnienia na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, zajmuję się również problematyką stresu i zarządzania. Prace te stanowią szerszą konsekwencję zagadnień wymienionych w powyższych podpunktach 5.1, 5.2. Należy je rozumieć jako próbę zastosowania problematyki wrażeń i powidoków oraz dwuaspektowości człowieka do obszaru stresu oraz zarządzania.

Za swoje **osiągnięcie naukowe** w przedstawionych pracach – w podpunkcie 5.3 – uznaję **zastosowanie koncepcji dwuaspektowości człowieka** w rozumieniu **stresu** oraz w **zarządzaniu**, a szczególnie w **zarządzaniu partycypacyjnym** oraz w **humanizacji pracy**.

M. Harciarek (red.) J. Sztumski (red.), *Stres w biznesie*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2001.

M. Harciarek, *Relaks jako reakcja tego samego typu co stres lecz o przeciwnym kierunku działania*, [w:] *Niepokoje i nadzieje współczesnego człowieka. Człowiek w sytuacji przełomu*, red. R. Derbis, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Częstochowa 2003, s. 165-171.

M. Harciarek, *Humanizacja pracy a centrum przemian psychicznych człowieka w świetle nauczania Jana Pawła II*, [w:] *Czy zmierzch pracy?. Humanizacja w stosunkach pracy*, red. D. Walczak-Duraj, Wydawnictwo Naukowe Novum, Płock –Warszawa 2003.

M. Harciarek, *Stres w kontekście relaksu*, [w:] *Stres i jego modelowanie*, red. J. Szopa, red. M. Harciarek, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2004.

J. Szopa (red.), M. Harciarek (red.), *Stres i jego modelowanie*, Wydawnictwa Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2004.

M. Harciarek, *Otwartość jako główna cecha osobowości skutecznego menedżera*, [w:] *Społeczne i psychologiczne uwarunkowania zarządzania personelem*, red. L. Cichobłaziński, Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2006, s.7-12.

M. Harciarek, *Czynniki psychologiczne i socjologiczne w zarządzaniu sobą i innymi*, [w:] *Wybrane problemy zarządzania kapitałem ludzkim*, red. E. Gorczycka, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2008, s.17-27.

F. Bylok (red.), M. Harciarek (red), *Psychologiczne i socjologiczne aspekty zarządzania zasobami ludzkimi*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009.

M. Harciarek, *Perspektywy i kierunki zmian w zarządzaniu zasobami ludzkimi*, [w:] Problemy zarządzania zasobami ludzkimi w dobie globalizacji, red. F. Bylok, red. L. Cichobłaziński, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009, s.117- 122.

M. Harciarek, *Psychologiczna podstawa zarządzania równowagą praca-życie*, [w:] Humanizacja w procesach zarządzania, red. F. Bylok, red. J. Kołodziejski, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010, s. 132-148.

M. Harciarek, *Miejsce związków zawodowych w zarządzaniu zasobami ludzkimi*, „Humanizacja Pracy”, 2012, nr 1, s.75-87.

M. Harciarek, *Związki zawodowe a personalistyczne zarządzanie partycypacyjne*, [w:] Związki zawodowe w procesie przemian społeczno-gospodarczych w Polsce i wybranych krajach Unii

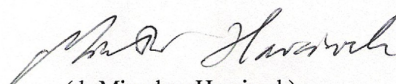
Europejskiej, red. M. Bsoul, red. F. Bylok, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 2013, s. 193-213.

M. Harciarek, *Interpersonal Training In Participatory Management*, [w:] *Management and Managers Facing Challenges of the 21 Century. Theoretical Background and Practical Applications*, ed. F. Bylok, ed. I. Ubreziava, Gődöllő 2014, s.213-221.

M. Harciarek, *Wartości podstawą zarządzania partycypacyjnego*, [w:] *Wybrane problemy zarządzania zasobami ludzkimi we współczesnych organizacjach*, red. A. Bazan, red. E. Robak, Częstochowa 2014.

M. Harciarek, *Kapitał kulturowy a dysfunkcje i patologie w środowisku pracy*, [w:] *Patologie i dysfunkcje w środowisku pracy*, red. E. Robak, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2015.

Kończąc swój autoreferat pozostaje mi wyrazić nadzieję, że wymienione dokonania naukowe, które przede wszystkim są zawarte w monografii: *Dwuaspektowość poznania, czyli relacja wrażeń do spostrzeżeń jako jednostka poznawcza* zostaną docenione.

(dr Miroslaw Harciarek)

